

standard for the profession of cook using restaurant service enterprises draft qualification benchmarking as a basis.

Key words: professional standard, competence, draft qualification benchmarking, qualification system, labour market, quality of education.

УДК 371. 811.161

Рускуліс Л.В.

ЛЕКЦІЯ У СИСТЕМІ ЛІНГВОДИДАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті ґрунтовно охарактеризовано лекцію як одну із найважливіших форм роботи у вищій школі, проаналізовано основні її види, дидактичну роль, функції, визначено методи, що використовуються у процесі її підготовки та виголошення.

Ключові слова: форми організації навчальної діяльності, лекція, вступна лекція, тематична лекція, оглядова лекція, заключна лекція, класична лекція (традиційна), лекція-дискусія, лекція-прес-конференція, лекція-діалог, лекція-візуалізація, лекція із запланованими помилками, лекція з елементами проблемного навчання.

Перед вищою школою сьогодні стоять важливі завдання щодо підвищення ефективності навчання. Одним зі шляхів їх вирішення є правильний вибір форм навчання.

Форми організації навчання – це певний порядок (режим, межі) за якого відбувається освітній процес у вищому навчальному закладі. Сьогодні вища школа має значну кількість різноманітних форм навчально-виховного процесу, передачі наукової інформації і засвоєння її, формування особистості фахівця.

У дидактиці вищої школи форми організації навчання реалізуються через способи взаємодії педагога зі студентами під час розв'язання освітньо-виховних завдань. Одна й та ж форма організації навчально-пізнавальної діяльності студентів може змінювати структуру і модифікацію залежно від завдань і методів навчання. В одних формах можливий прояв у більшій мірі активності викладача, в інших – студентів.

До організаційних форм навчання, які одночасно є і способами безперервного управління пізнавальної діяльності студентів, відносяться лекції, семінари, спецсемінари, колоквиуми, лабораторні роботи, практикуми, самостійні роботи, науково-дослідні роботи студентів, виробничі педагогічні та дипломні практики, консультації, контрольні, курсові і дипломні роботи.

Залежно від мети, змісту навчального матеріалу, рівня підготовки і педагогічної культури викладача, стану навчально-методичної бази вищого навчального закладу здійснюється вибір форм навчання [5: 215].

Мета статті полягає у тому, щоб охарактеризувати лекцію як одну із найважливіших форм роботи у вищій школі, проаналізувати основні її види, дидактичну роль, функції, визначити методи, що використовуються у процесі підготовки та виголошення.

У сучасній лінгводидактиці вищої школи питання вибору оптимальних форм роботи у вищих навчальних закладах є актуальними. Проблеми лекції як одній із провідних форм навчання приділяли увагу в своїх дослідженнях А. Алексюк, З. Бакум, М. Барахтян, О. Горошкіна, В. Ортинський, В. Лозова, В. Нагаєв, А. Нікітіна, С. Караман, О. Караман, Т. Коршун, М. Пентилюк.

У сучасній вищій школі використовують такі форми навчальної діяльності:

- 1) теоретичні (лекція, семінарське заняття, курсова робота, дипломна робота, консультація, навчальна екскурсія);
- 2) практичні (лабораторно-практичні заняття, практикуми);
- 3) комбіновані (педагогічна і виробнича практика);

4) контрольні (колоквіум, залік, іспит) [5: 215].

Лекція – форма навчання, що передбачає логічний довготривалий виклад підготовленого вчителем або викладачем заздалегідь навчального матеріалу із застосуванням засобів і прийомів активізації пізнавальної діяльності учнів [9: 79]; систематичне, наукове і послідовне викладення навчального матеріалу, будь-якого питання, теми, розділу, предметів, методів науки [8: 207]; засіб обміну думками; засіб полеміки (дискусії); форма управління навчально-творчою діяльністю студента [7: 59].

Основна мета лекції – дати систематизовані основи наукових знань із навчальної дисципліни, розкрити стан і перспективи прогресу в конкретній галузі науки і техніки, сконцентрувати увагу на найбільш складних і вузлових питаннях.

Дидактична роль лекцій полягає в тому, щоб ознайомити студентів з наукою, з основними категоріями й закономірностями дисциплін, їхніми методологічними основами, а також сформувати орієнтовну базу для подальшого засвоєння навчального матеріалу [9: С. 209].

Як зазначають А. Авдєєнко, Л. Дементій, Г. Юсіна, у лекції є ряд переваг порівняно з іншими видами навчальної роботи студентів:

- висока інформаційна ємність; можливість постійного обліку всіх новітніх досягнень;
- великі можливості обліку специфіки аудиторії, рівня підготовки слухачів з даної дисципліни;
- навчання аналітичному сприйняттю й оцінці інформації;
- можливість підвищити ефективність засвоєння матеріалу за рахунок контакту лектора зі слухачами, інтонації, жестів, міміки [8: 21].

На думку А. Алексюка, О. Горошкіної, С. Карамана, В. Лозової, В. Ортинського, М. Пентилюк та інших лекції виконують низку функцій: інформаційну (викладаються необхідні відомості, інформація); стимулюючу (збуджує інтерес до теми); виховуючу та розвиваючу; роз'яснюючу (спрямовану на формування основних понять науки); переконуючу (з акцентом на системі доказів); систематизації та структурування всього масиву знань з дисципліни; мотиваційну (розвиток інтересу до науки, пізнавальних потреб, переконань у необхідності вивчати науки, в її теоретичній та практичній значущості); організаційно-орієнтаційну (огляд джерел, орієнтація джерел, літератури, поради щодо організації роботи); професійно-виховну (виховання професійного покликання, професійної етики, розвиток спеціальних здібностей); методологічну (зразки наукових методів дослідження, пояснення, аналіз наукових теорій інтерпретації, прогнозу і роз'яснення принципів наукового пошуку); оцінну і розвиваючу (формування розумових умінь, почуттів, ставлення, оцінок) [2; 4; 5; 6; 9].

В. Ортинський виділяє також гедоністичну функцію, яка полягає в тому, що вона має викликати позитивні емоції, естетичну насолоду від процесу здобування знань і змісту лекційного матеріалу, спілкування з лектором і загалом викликати задоволення [9: 212].

Суттєвою ознакою лекції у вищій школі є логічно стрункий, точний, глибокий виклад основних положень даної науки. Лекційний курс тієї чи іншої дисципліни тільки тоді виконає свої навчально-виховні завдання, коли він відповідатиме важливим загальнодидактичним вимогам до його побудови. А. Алексюк до таких вимог структури лекційного курсу відносить: 1) виділення як обов'язкових вступної, тематичної, заключної, а також оглядових і установчих лекцій; 2) запровадження добре продуманої системи взаємозв'язків викладача і студента на лекції; 3) активізація пізнавальної діяльності студента на основі проблемності [1: 459].

Виходячи із останньої вищеназваної вимоги, активність лекцій як форм навчання, як зауважує М. Пентилюк, забезпечує їх висока цілеспрямованість, підвищена інформативність, пошуковий характер і новизна матеріалу, що подається, індивідуальний стиль подачі матеріалу, спілкування з аудиторією, емоційність викладу [6: 359].

Сьогодні у лінгводидактиці ученими запропоновано різноманітні класифікації видів лекцій. Так, В. Лозова виділяє:

- за загальною метою: навчальні, агітаційні, виховуючі, освітні, розвивальні;
- за науковим рівнем: академічні та популярні;
- за дидактичним завданням: вступні, поточні, заключні узагальнюючі, оглядові, лекції-консультації, лекції-візуалізації;
- за способом викладу матеріалу: лекції-дискусії, проблемні лекції, лекції-конференції [5: 216].

На нашу думку, заслуговує уваги класифікація А. Алексюка, у якій представлено:

1. Вступна лекція має дати студентам загальне уявлення про завдання і зміст усього курсу, розкрити структуру й логіку розвитку конкретної галузі науки, взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Головне завдання вступної лекції – сприяти розвитку у студентів інтересу до предмета з метою його творчого засвоєння.

2. Тематична лекція присвячується розкриттю конкретних тем навчальної програми.

3. Оглядова лекція читається перед або під час виробничої практики. Її головне завдання полягає в тому, щоб сприяти забезпеченню належного взаємозв'язку і наступності між теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками студентів. Оглядову лекцію читають також студентам перед виконанням дипломної роботи або державними іспитами, абітурієнтам – перед вступними іспитами, студентам-заочникам. В останньому випадку її ще називають установчою. У переддипломній і передекзаменаційній оглядових лекціях головна увагу приділяється висвітленню методологічних проблем поряд із рекомендаціями до організації самостійної роботи студентів.

4. Заключна лекція підбиває підсумки вивченого й викладеного матеріалу з певного питання в цілому через виділення вузлових питань лекційного курсу і зосередження уваги на практичному значенні здобутих знань для подальшого навчання і майбутньої професійної діяльності студентів. Спеціальним завданням підсумкової лекції є стимулювання інтересу студентів до глибшого вивчення предмета, визначення методів самостійної роботи в даній галузі [1: 459].

На думку В. Лозової, поряд із цією класифікацією пропонує також такі види лекцій:

1. Класична лекція (традиційна) – це передача наукових знань. Класична лекція – інформаційна лекція, на якій подається і пояснюється готова інформація, яку потрібно запам'ятати. Сьогодні лекція спрямована на збагачення студентів новітньою науковою інформацією, висвітлює невирішені питання в конкретній галузі науки, викликає інтерес до дисципліни, дає установку на самостійну роботу, аналіз і навчальний пошук.
2. Лекції систематичного курсу мають тематичний характер і послідовно розкривають зміст навчального предмета, його місце й роль у підготовці спеціалістів.
3. Лекція-дискусія може починатися завдяки питанням студентів, які вони ставлять протягом занять. Викладач відповідає, розмірковує і задає нові питання студентам, повертає їхню увагу до дискусії. Дискусія може займати як всю лекцію, так і бути лише її складовою.
4. Лекція-прес-конференція. Викладач називає тему лекції, просить студентів письмово поставити йому питання з цієї теми; питання класифікуються. Відповідь на питання відбувається в контексті викладання контексту лекції і загострюється як висновок наприкінці її.
5. Лекція-діалог – різновид лекції проблемної у діалозі двох-трьох викладачів. У ході такої лекції моделюються реальні ситуації обговорення теоретичних і практичних питань спеціалістами, представниками двох різних наукових шкіл, теоретиком і практиком. Головною умовою ефективності цієї лекції є культура дискусії викладачів, активність студентів під час дискусії.

6. Лекція-візуалізація виникла як результат пошуку нових можливостей реалізації принципу наочності, яка не тільки сприяє більш успішному сприйняттю і запам'ятовуванню навчального матеріалу, але й дозволяє глибше проникнути в сутність явищ, що пізнаються.

Візуалізована лекція являє собою усну інформацію, перетворену у візуальну форму для подання студентам через ТЗН або через слайди, малюнки, схеми тощо.

Читання такої лекції полягає у розгорнутому коментуванні підготовлених візуальних матеріалів, які забезпечують систематизацію знань; засвоєння нової інформації, створення й розв'язання проблемних ситуацій, демонстрацію різних способів візуалізації [5: 216-217].

Поряд із цими видами В. Ортинський наголошує на ефективності упровадження в навчальний процес лекції із запланованими помилками. Така лекція, на думку вченого, розвиває в студентів вміння оперативно аналізувати професійні ситуації, постаючи в ролі експертів, опонентів, рецензентів, знаходити неправильну або неточну інформацію [9: 222].

В. Нагаєв, опираючись на дослідження А. Алексюка, виділяє також лекцію з елементами проблемного навчання, яка передбачає зі створення перед студентами на початку заняття проблемної ситуації. Автор пропонує сформулювати проблему викладачем, структурувати на 2-3 проблемні питання. Кількість проблемних питань такої лекції залежить від змісту проблеми та вміння педагога розчленити інформацію на самостійні "порції" закінченої інформації. Розроблена послідовність проблемних ситуацій представляє план лекції в традиційному його розумінні [7: 58].

А. Алексюк підкреслює, що існує два можливих способи проблемного викладу лекційного матеріалу. Перший спосіб – проблемний виклад. Як головну мету він передбачає прилучення студентів до наукового пошуку шляхом демонстрації перед ними зразків пошукової діяльності. Викладач сам формулює проблему й сам її розв'язує, тобто він показує студентам шлях розв'язання протиріч. Студенти стежать за логікою викладача, навчаючись засобів поетапного розв'язання проблеми. Існує декілька спеціальних прийомів побудови проблемного викладу: ознайомлення студентів з історією виникнення наукової проблеми, методами її розв'язання; усне або за допомогою демонстрації дослідів проведення експериментів розкриття лабораторії наукового пошуку; ознайомлення студентів з існуванням різних точок зору, з незавершеністю розв'язання окремих проблем і постановкою питань, відповіді на які пропонується дати студентам (повторити дослід або провести новий, вивчити літературу тощо); постановка в лекції питань типу парадоксів із чітко визначеними протиріччями; запровадження до тексту лекцій проблемних завдань з демонстрацією кількох варіантів їх можливого розв'язання (студентам пропонується визначити, який з пропонуєних шляхів вирішення є найраціональнішим і чому); постановка в лекції питань, що вказують студентам на брак їхніх знань або способи розв'язання проблем з метою викликати інтерес до подальших самостійних пошуків.

Другим способом введення проблемності до структури ведення лекційного викладання, як зазначає науковець, є частково-пошуковий. Цей спосіб допомагає поетапно і поступово вводити студентів у атмосферу самостійного пошуку і розв'язання окремих питань проблеми.

Під час використання проблемного викладу відбувається стимулювання студента до того, щоб він навчився "бачити" проблему, формулювати предмет пошуку; відокремити відоме від невідомого, проаналізувавши конкретні умови й оцінивши їх; висунути гіпотезу або виробити план рішення; розробити план розв'язання проблеми, самостійно побудувати знайдений доказ; перевірити правильність дій і одержаного результату; реалізувати знайдені докази або просто зробити необхідні висновки [1: 461].

На думку С. Вітвицької, доцільним є використання лекції з розбором конкретних ситуацій та лекції із застосуванням техніки зворотного зв'язку. За формою лекція з розбором конкретних ситуацій є дискусією, однак для обговорення викладач ставить не питання, а наводить конкретну ситуацію. Ця ситуація представляється усно або у фрагментах відеозапису і містить у собі достатню інформацію для оцінки явища і його обговорення.

Дискусію намагається розв'язати викладач. Це необхідно для того, щоб зосередити увагу аудиторії на окремих проблемах, підготувати до творчого сприймання матеріалу.

Лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку – це використання програмованих завдань, де лектор має можливість отримати інформацію про реакцію аудиторії на поставлене питання за допомогою технічних засобів [3: 175].

Важливим у процесі підготовки та виголошення лекції є добір та аналіз певної сукупності методів, до яких слід віднести наступні:

1. Дедуктивний метод – виклад матеріалу від загального до часткового.
2. Індуктивний метод – рух думки від часткового до загального, від знання одиничних чи часткових факторів до загальних правил, узагальнень.
3. Метод аналогії полягає в аналізові подібних явищ, допомагає робити аналогічні висновки.
4. Метод контрасту – суть якого у використанні протилежних (контрастних) аргументів і фактів у процесі викладення лекційного матеріалу.
5. Метод концентрації, який полягає в тому, що викладення будують навколо одного центру, яким є поставлена проблема.
6. Метод ступінчастості – викладач розкриває проблематику теми, переходячи від однієї частини до іншої.
7. Просторовий метод, який допомагає подати факти і події більш наочно, зримо, у їхній динаміці та взаємодії (опис фрагментів опису деяких фактів у більш ширшому плані).
8. Проблемний метод передбачає активізацію мислення слухачів у процесі читання лекції через постановку проблем, які треба розв'язати.
9. Метод монологу полягає у монологічному викладенні матеріалу, студенти в обговоренні можуть участі не брати.
10. Монологічно-проблемний метод полягає в поданні навчального матеріалу через розв'язання проблемних ситуацій у монолозі науково-педагогічного працівника, тобто лектор сам висуває, розкриває і розв'язує проблемні ситуації.
11. Пошуково-показовий метод – поєднання монологічного викладення з демонстрацією логіко-психологічних особливостей.
12. Метод діалогічного викладення полягає в тому, що науково-педагогічний працівник, пояснюючи матеріал, залучає студентів до процесу не тільки пошуку розв'язання, а й формулювання проблеми [9: 225].

Загальний структурний каркас будь-якої лекції – формулювання теми, повідомлення плану і літератури, яку рекомендовано для самостійної роботи, а потім – чітке дотримання плану.

До лекції як до однієї із форм навчання ставляться такі вимоги: зміст лекції має відповідати робочій програмі, відображати найновіші досягнення, науки, висвітлювати перспективи подальшого розвитку наукових пошуків [9: 213]; високий науковий рівень інформації, що викладається; оптимальний обсяг інформації та її методична переробка; доказовість та аргументованість суджень; достатня кількість наведених фактів, прикладів, документів; ясність викладення думок, активізація мислення слухачів, постановка питань для самостійності роботи щодо обговорюваних проблем; аналіз різних точок зору на рішення поставлених проблем; визначення головних думок і положень, формування висновків; роз'яснення нових термінів, назв, надання студентам можливостей слухати, усвідомлювати і коротко записувати інформацію; уміння встановлювати педагогічний контакт з аудиторією, використання дидактичних матеріалів і технічних засобів; науковість, інформативність лекції; наявність достатньої кількості яскравих переконливих прикладів, фактів, документів; емоційність викладу матеріалу; чітка структура і логіка розкриття навчального матеріалу; правильна, чітка методика викладу матеріалу [5: 219]; реалізація загальнодидактичних принципів навчання [9: 213].

Методика підготовки і техніки читання лекцій зачіпає досить широке коло питань: структура лекції; лектор як викладач; лектор як вихователь; лектор як учений-дослідник; уміння лектора науково і водночас у доступній формі викласти зміст лекції; уміння лектора, використовуючи наочність, ТЗН, забезпечити міцні знання студентів, розбудити в них інтерес до своєї науки, активізувати їхню пізнавальну діяльність, мобілізувати волю. Неабияке значення має також уміння викладача встановити контакт з аудиторією, викликати дискусію, захопити своїх слухачів образною мовою, стилістикою викладу, манерою поведінки [1: 465].

Відтак, підготовка до проголошення лекції повинна включати такі етапи:

1) визначення типу виступу (інформаційний, що дає конкретний опис, виявлену закономірність, пропонує визначені результати; пропагандистський, в основі якого – переконання аудиторії, прагнення її надихнути, залучити до участі; комбінаційний);

2) вибір стилю виступу (науковий, діловий, співбесіда);

3) визначення варіантів промови: зачитування з конспекту; відтворювати з пам'яті; викладати вільно або імпровізувати;

4) визначення чіткої композиційної побудови лекції (вступ, основна частина, закінчення) [7: 60].

Отже, аналіз науково-методичної літератури, власний досвід роботи у вищому навчальному закладі продемонстрував, що успіх лекції залежить від лекторського досвіду, стилю виголошення, професійної майстерності лектора, знань методики викладання, уміння ефективно використовувати сукупність методів у ході підготовки та проведення лекції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
2. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: Контекстный подход. – М.: Высшая школа, 1991. – 207 с.
3. Вітвицька С.С. Практикум з педагогіки вищої школи: Навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 396 с.
4. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії. – К.: Ленвіт, 2000. – 272с.
5. Лекції з педагогіки вищої школи: Навчальний посібник / За ред. В.І. Лозової – Харків: “ОВС”, 2006. – 496 с.
6. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / Колектив авторів за редакцією М.І. Пентилюк: М.І. Пентилюк, С.О. Караман, О.В. Караман, О.М. Горошкіна, З.П. Бакум, М.М. Барахтян, І.В. Гайдаєнко, А.Г.Галетова, Т.В. Коршун, А.В. Нікітіна, Т.Г. Окунович, О.М. Решетилова. – К.: Ленвіт, 2004. – 400 с.
7. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
8. Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Кол. авт. – К.: Наук. метод. центр вищої освіти, 2003. – Вип. 35. – 325 с.
9. Ординський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В.Л. Ординський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
10. Словник-довідник з української лінгводидактики: Навчальний посібник / Кол. авторів за ред. М. Пентилюк. – К.:Ленвіт, 2003. – 149 с.

Рускулис Л.В.

ЛЕКЦИЯ В СИСТЕМЕ ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА

В статье охарактеризовано лекцию как одну из форм работы в высшей школе, проанализировано ее виды, дидактическую роль, функции, определено методы, которые используются в процессе ее подготовки и проведения.

Ключевые слова: формы организации учебной деятельности, лекция, вступительная лекция, тематическая лекция, обзорная лекция, заключительная лекция, классическая лекция,

лекція-дискусія, лекція-пресс-конференція, лекція-діалог, лекція-візуалізація, лекція с запланованими помилками, лекція с елементами проблемного навчання.

Ruskulis L.V.

LECTURE IN THE SYSTEM OF TEACHER TRAINING LINGVODIDACTIC UKRAINIAN LANGUAGE

The article is devoted the lecture as one of the most important forms of work in high school. Its kinds, didactic role, functions, methods are analyzed.

Key words: forms of organization of educational activities, lectures, introductory lecture, lectures, review lecture, the final lecture, the classical lecture, lecture-discussion, lecture, press conferences, lectures, dialogue, lecture, visualization, lecture with planned errors, a lecture with elements of problem-based learning.

УДК 378.14

Сараєва О.В.

ПЕДАГОГІЧНА ПЕРСОНАЛІЯ – ОДНА З МОДЕЛЕЙ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ (МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ)

У публікації представлено педагогічну персоналію як одну з моделей вивчення педагогічної думки. Автором висвітлено підходи до вивчення теми “Педагогічна система В.Сухомлинського” в вищій школі, запропоновано систему завдань, спрямованих на самостійний, творчий пошук студентів.

Ключові слова: педагогічна персоналія, історія педагогіки

У добу національного відродження, оновлення системи середньої та вищої освіти відбувається перегляд підходів до вивчення більшості навчальних курсів та окремих тем. Не є виключенням і історія педагогіки. Історія педагогіки як наука і як навчальний предмет багатоманітна. Дослідники (Н.Гупан, О.Сухомлинська) виділяють три її складових: історія національної педагогічної думки, історія освіти та педагогічна персоналія, вивчення яких допомагає сформуванню уявлення про цілісний історико-педагогічний процес.

Одним із пріоритетних напрямів сучасної історико-педагогічної науки виступають педагогічні персоналії, які репрезентують творчий доробок педагога як неповторної особистості. Останні історико-педагогічні дослідження свідчать, що звернення до творчої біографії є одночасно і традицією, й інновацією.

Найбільш яскравою сторінкою у підручнику з історії вітчизняної педагогіки є ім'я В.Сухомлинського – фундатора гуманістичної педагогіки, який у своїх працях висвітлював усі сторони життя школи, у важких умовах перший розпочав перебудову школи і педагогіки. Завдяки яскравому таланту, наполегливій праці, новаторському підходу він творчо застосовував здобутки етнопедагогіки, відроджував і поглиблював гуманістичну педагогіку, українську національну школу, систему виховання. Як підкреслює відомий історик педагогіки О.Сухомлинська, Василь Олександрович – “педагог-практик, сільський учитель, який будував свої виховні парадигми на своїй та своїх колег повсякденній праці, не зробивши жодного висновку й не висунувши положення, яке б не спиралось на реальні потреби дитини, її освіти та виховання” [2: 5].

Творчість Василя Сухомлинського постійно, починаючи з 50-х р., привертала увагу освітян і всієї громадськості.

У 90-ті роки ХХ століття, за твердженням дослідниці О.Савченко, сформувався напрям в історії педагогіки – “сухомлиністика”, який об'єднав учених України, Росії, Китаю, Греції, Вірменії, Німеччини. Сьогодні швидкими темпами зростає кількість публікацій, що висвітлюють життя, діяльність та окремі складові педагогічної системи В.Сухомлинського.